

Stadions förskolor

Tjänsteutlåtande
Dnr: 2016-669-1.1.
Sid 1 (41)
2017-01-12

Handläggare
Anders Gustafsson
Telefon: 08-664 61 08

Till
Stadions förskolor

Verksamhetsplan 2017 för Stadions förskolor

Stadions förskolor

Starrängsringen 1
11550, Stockholm
08-664 61 08
08-508 10 000
anders.gustafsson@stockholm.se
stockholm.se

Innehållsförteckning

Inledning	4
Administrativa uppgifter	4
Organisations- och ledningsstruktur	4
Brukare/Kunder/Klienter	6
Chef- och ledarskap	7
Medarbetare	8
Värdegrund	9
1. Ett Stockholm som håller samman	9
1.1 Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor	9
1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	19
2. Ett klimatsmart Stockholm	21
2.1 Energianvändningen är hållbar	21
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	22
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva	23
2.5 Stockholms miljö är giftfri	24
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	26
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	27
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	27
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm	28
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	28
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	29
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	30
4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention	33
4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld	34
4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla	35
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande	37
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	39
Uppföljning av ekonomi.....	40
Resursanvändning	40
Budget 2017	40

Övriga frågor 41

Inledning

Stadions förskoleenhetens signum är värme, professionalism och framtidstro.

I vår verksamhet strävar vi efter att kombinera den lilla förskolans fördelar i form av trygga relationer med den stora enhetens när det gäller samarbete och utveckling.

Vi erbjuder i första hand vårdnadshavare inom stadsdelen pedagogisk verksamhet i enlighet med gällande styrdokument, Skollagen, Förskolans läroplan, Stockholms förskoleprogram, Miljöprogrammet och dylikt.

Vi vill inledningsvis motivera anledningen till att vi skriver vår verksamhetsplan i den omfattning som följer med att den är ett av våra viktigaste styrmedel. Våra medarbetare skriver sina lokala verksamhetsplaner utifrån denna och det är den "röda tråd" som löper genom våra styrdokument.

Gemensamt är också det projektinriktade arbetssätt som genomsyrar verksamheten.

Skollagen och dess definitioner av utbildning och undervisning.

– Utbildning "den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål".

– Undervisning "sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden".

Inom förskolan bildar omsorg, utveckling och lärande en helhet i undervisningen.

Våra medarbetare består till största del av förskollärare (högskoleutbildade) och barnskötare (gymnasieutbildade).

Administrativa uppgifter

Stadions förskoleenhet

Förskolechef Anders Gustafsson

08-664 31 08

anders.gustafsson@stockholm.se

Starrängsringen 1, 115 50 stockholm

Antal anställda: Cirka 70

Organisations- och ledningsstruktur

Ledningsgruppen

1 Förskolechef

2 biträdande förskolechefer

Vi arbetar för att gemensamt förmedla ledningens styrning på många olika sätt för att förankra och sprida grunden för enhetens arbete till varje enskild förskola, avdelning, arbetslag samt medarbetare. HUR:et kan givetvis skilja sig åt då och då men VAD:et ska vara så tydligt det kan bli.

Förskolestruktur

8 platssamordnare/kontaktpersoner

17 avdelningsansvariga

Våra mötesformer

På **veckomöten** deltar en representant för varje avdelning. Tillsammans med en representant från ledningen planeras och diskuteras veckans innehåll samt aktuella verksamhetsfrågor. Här lyfts även eventuella synpunkter och klagomål från föräldrar.

I **Stadiongruppen** ingår platssamordnarna. De möts en gång i månaden med representant/er från ledningen och diskuterar aktuella verksamhetsfrågor, organisation och pedagogisk ledning.

Vi har också **nätverksgrupper** som träffas regelbundet.

Vi har **arbetsplatsträffar, APT** cirka en gång per månad för all personal.

Vi har **samverkansgruppsmöten** 6 gånger under året då de fackliga representanterna träffar ledningen.

Alla möten utvärderas kontinuerligt och är viktiga för enhetens interna arbete. Syftet med våra möten är mångfacetterat. Innehållet utgör bland annat underlag för verksamhetsbeslut, de används för att implementera våra styrdokument, de syftar till en känsla av gemenskap och stärker samarbetet inom enheten, de synliggör och tar fasta på såväl små som stora verksamhetsfrågor. Dessa forum stämmer överens med våra styrdokument.

Vi inventerar och strävar efter att använda oss av medarbetares specialkompetenser, gemensamma lokaler och miljöer. Vi samarbetar också med andra förskoleenheter inom stadsdelen dock är det arbetet inte lika väl utvecklat.

Vi har god tillgång till IKT på våra förskolor, 0,44 datorer/I-pads per anställd. Vi använder oss i stor utsträckning av IKT som kommunikationsverktyg samt plattform för vår interna kommunikation. IKT-användningen ökar inom enheten och vi fortsätter att höja utrustningsnivån.

Enhetens lokaler består av:

Montessoriförskolan Fontänen, Starrängsringen 57, 115 50 Stockholm

Lilla O, Olaus Petrigatan 6, 115 34 Stockholm

Liten blir Stor, Starrängsringen 1, 115 50 Stockholm

Läkarvillan, Fiskartorpsvägen 11, 114 33 Stockholm

Oceanen, Erik Dahlbergsgatan 59-63, 115 57 Stockholm

Olaus Petri, Olaus Petrigatan 11, 115 34 Stockholm

Skatan, Armfeltsgatan 6-12, 115 34 Stockholm

Tingeling Starrängsringen 53, 115 50 Stockholm

Av de 8 förskolorna har 6 stycken 2 grupper och 2 har 3-4 grupper.

Våra lokaler anpassas kontinuerligt utifrån verksamhetens förutsättningar. Fokus ligger även på tillgänglighet och användadefrekvens.

Brukare/Kunder/Klienter

Vi erbjuder i första hand vårdnadshavare inom stadsdelen pedagogisk verksamhet i enlighet med gällande styrdokument, Skollagen, Förskolans läroplan, Stockholms förskoleprogram, Miljöprogrammet och dylikt.

Professionellt bemötande och förhållningssätt

Vid planeringsdagar och i alla våra mötesformer arbetar vi kontinuerligt med bemötande och förhållningssätt och vid ett flertal tillfällen har vi/kommer att med olika utgångspunkter lagt/lägga fokus vid framför allt samverka med föräldrar/vårdnadshavare och förhållningssätt. Professionalitet är också en del av enhetens signum.

Delaktighet

Vi har olika samråd, möten där föräldrar får ta del av verksamhetens innehåll utifrån sitt perspektiv. Där kan de också framföra synpunkter, klagomål och tankar. Dessa behandlas sedan och vid behov ges stöd från ledningen till personalen.

Vi lägger stor vikt vid den första kontakten i samband med visningar och vid inskolningen då samarbetet med föräldrarna grundläggs. Vi har en daglig och öppen dialog med föräldrarna då pedagogerna arbetar med att bygga upp ett förtroendefullt samarbete med föräldrarna. Pedagogerna delger barnets föräldrar vad barnet får vara med om i verksamheten relaterat till läroplanen. I våra återkommande informationsbrev, som utgår från ett gemensamt underlag, berättar vi om verksamhetens innehåll kopplat till styrdokument och vår analys av förskoleundersökningen.

Ur förskoleundersökningen, 2016, lyfter vi ett område, som vi kommer att lyfta kontinuerligt under året. Detta område är: *Jag upplever att mitt barn uppmanas till att ta eget initiativ och ansvar (94%, 2016).*

Från självvärderingen/kvalitetsindikatorn för förskola (WKI) har vi i år lyft fram problemlösning och problematiserande arbetsätt exempelvis inom matematik, naturvetenskap och teknik som ett område för vidareutveckling. Problemlösning är ett av de områden (vilket enligt en stor forskningsstudie från Nya Zeeland, under ledning av John Hattie) vilket enligt forskning, i form av undervisningsstrukturer, som har störst inverkan på barnens förmåga att lära.

Ett exempel på att vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet genomsyrar verksamheten.

Vårt arbete med rutiner för återkoppling och kommunikation, mellan framförallt ledning - personal - vårdnadshavare, kommer att fortsätta då det är ett område som ständigt gör sig påmint i allt från den dagliga kontakten med medarbetare till synpunkter i olika undersökningar.

Vi anser att förskoleundersökningen tillsammans med våra forum för samverka och information utgör ett gott underlag för samverka och inflytande med barn och vårdnadshavare utifrån Skollagen (2010:800). Brukarna är centrala i vår verksamhet och detta tar sig uttryck genom att deras perspektiv vägs in i vårt interna arbete. Denna kultur är redan stark inom förskolan dock påminner vi oss själva genom att belysa verksamhetsfrågorna med frågeställningen "Vad blir det för barnen?"

Chef- och ledarskap

Stadions förskoleenhets signum/vision är värme, professionalism och framtidstro.

I vår verksamhet strävar vi efter att kombinera den lilla förskolans fördelar i form av trygga relationer med den stora enhetens när det gäller utveckling och samarbete. Vi arbetar för att barnets bästa ska vara vägledande och ställer ofta frågan "Vad blir det för barnen" när vi utmanar medarbetarna.

Dessa i kombination utgör målbilden i vår vision samt pekar ut riktningen för vårt operativa arbete.

Detta implementeras på planeringsdagar, vid enhetens mötesforum samt i vardagliga möten. Vi arbetar för att skapa delaktighet och ökad möjlighet för dialog vid enhetens befintliga mötesforum.

Vidare bygger vi även vår målbild utifrån detta och strävar efter att konkretisera och tydliggöra mål som är uppföljningsbara. Vi har tagit fram tre mål för vårt långsiktiga arbete:

1. Ökad måluppfyllelse utifrån vår verksamhetsplan med tydlig progression och fokus på likvärdighet mellan enhetens förskolor
2. Ökad personalnärvaro
3. Arbets- och studiero för barn och vuxna
  - Vi skapar en väl avvägd dagsrytm och en lugn miljö. De tankar vi har kring uppföljning är observationer av miljö, regler, rutiner och arbetssätt samt mätning av ljudmiljö
  - Viktiga aspekter
    - I förskoleundersökningen: social förmåga, eget ansvar/inflytande, förhållningssätt, bemötande, respekt
    - I medarbetarenkäten: prioritera arbetsuppgifter, stöd från kollegor, stöd från ledningen vid svårigheter att prioritera

Med hjälp av våra kompetenssatsningar samt med våra uppföljningsverktyg försäkrar vi oss om att medarbetarna är införstådda i verksamhetens mål/åtaganden. Med dessa forum som bas samt i medarbetarsamtalen kartlägger vi och utarbetar möjligheter för lärande på alla nivåer i organisationen t.ex. pedagogiska nätverk och coaching av arbetslag.

Ledarskapsdeklaration

Jag arbetar för tydlighet i både det stora och det lilla. Jag använder mig av systematiskt kvalitetsarbete som verktyg i ett effektivt förändringsarbete. En del av detta är att använda mig av mål och riktmärken, allt från att sträva efter att bibehålla barnperspektiv till att sätta mål för sjukfrånvaron, WKI och Förskoleundersökningen. Jag är en riktningssättare som leder genom både tal och skrift. Konstruktivt kritisk med ambitionen att behålla både individ- och gruppfokus i strävan mot en förskola i världsklass.

Jag strävar efter ett situationsanpassat ledarskap och utmanar mig ständigt för att hitta nya vägar där såväl mål som situation styr mitt val av handlande. Modig och intuitiv samt nyfiken i min strävan för att balansera kraven och möjligheterna för såväl mig själv som medarbetarna.

Med hjälp av enhetens uppföljningsverktyg samt mina egna och andras reflektioner kring mitt ledarskap utvärderar och utvecklar jag det vidare. Senaste tankarna kring mitt ledarskap är att

oftare leda genom direkt återkoppling när medarbetare lyfter svårigheter de ej anser sig själva kunna hantera. Detta med fokus på problemlösning - lärande, undervisning och kunskap. Jag arbetar också ständigt med balansen att ha flera parallella processer igång samtidigt. Förmågan att prioritera är också ständigt under utveckling.

Jag reflekterar vidare kring arbetet med att stimulera medarbetarna till att finna balansen mellan samarbete och eget ansvar. Jag samarbetar framförallt med mina biträdande förskolechefer samt mina kollegor och min chef inom stadsdelen. Förvaltningen i stort samt rektorsutbildningen som jag påbörjade 2014 är verktyg i min strävan framåt.

Jag arbetar vidare på min ledarskapsdeklaration och förankrar den på samma sätt som enhetens signum/ledarskapsidé. Arbetet med att synliggöra samt organisera för vad verksamheten och dess arbete i slutändan kommer barnen till goda i form av " Vad blir det för barnen?" förändrad kunskap är högst relevant och en viktig del i ledningens arbete med att styra.

Medarbetare

Ledningen arbetar för att skapa förutsättningar och engagemang hos medarbetarna samt utveckling av verksamheten i våra mötesforum. Från personliga möten med enskilda medarbetare till möten med arbetslag och större grupper arbetar vi utifrån vårt signum samtidigt som vi lyfter och främjar de kvalitativa prestationerna. Våra mötesforum, såväl individuella som grupp, utvecklas ständigt gentemot mål och riktlinjer. Vi följer upp och återkopplar kontinuerligt till medarbetarna, från det lilla till det stora, framförallt i medarbetarsamtalen och på nätverken/Stadionsgruppen. Det bidrar till medarbetarskap som motor i utvecklingsarbetet. Med hjälp av våra uppföljningsverktyg och de analyser som görs utifrån dessa gör vi en tillförlitlig kompetensplanering.

Alla förskolor har Pedagogisk utvecklingstid (PU-tid) samt planeringstid för personalen i syfte att öka likvärdigheten samt verksamhetens nivå, från det lilla till det stora.

Enhetens uppföljningsverktyg är framförallt:

- samtal och reflektioner tillsammans med barn/pedagoger/föräldrar
- observationer och dokumentationer
- Förskoleundersökningen
- Kvalitetsindikatorn för självvärdering, WKI*
- diverse statistiska mätningar via stadens och stadsdelens uppföljningssystem t ex, ekonomi, frånvaro och andelen ekologiska livsmedel
- tillbud- och skadeanmälningar i IA (gamla RISK)
- samtal och samarbete med externa kontakter, såsom habilitering och Autismcenter
- samtal och samarbete med samordnare på stadsdelen
- Likabehandlingsplanen
- muntlig och skriftlig information och kommunikation
- medarbetarenkäten
- utvärderingar i arbetslagen
- utvecklings- och medarbetarsamtal samt enskilda samtal
- övriga kartläggningar

Vi är nyfikna på och öppna inför användandet av andra uppföljningsverktyg och är då noga

med att de ska grundas på beprövad erfarenhet och/eller vetenskaplig grund.

Värdegrund

Med hjälp av ett aktivt systematiskt kvalitetsarbete arbetar vi för att bidra med vår del till Stockholms stads vision 2040, ett Stockholm för alla.

Arbetet med vår värdegrund och vårt signum anger riktningen i vår vision samt borgar för att vägen är lustfylld och rik, när vi sedan lägger till vårt operativa arbete skapar vi en effektiv och tydlig struktur.

Vi arbetar för att barnets bästa ska vara vägledande och ställer ofta frågan "Vad blir det för barnen" när vi utmanar medarbetarna.

Barn, föräldrar och personal känner sig trygga och respekterade i förskolan. Vi har ett klimat som präglas av värme, professionalism och framtidstro.

Förskolans värdegrund och vision/signum togs fram genom analys kring den befintliga verksamheten och med hjälp av de styrdokument förskolan har att förhålla sig till.

Värdegrunden och vision/signum görs känd samt implementeras genom/på våra övergripande styrdokument, förskolornas lokala arbetsplaner, informationsbrev, planeringsdagar, arbetsplatsträffar, veckomöten, utskott och dylikt samt på föräldramöten och föräldrasamråd.

Vårt likabehandlingsarbete bidrar samt säkerställer vårt aktiva och kontinuerliga arbete inom nämnda område.

KF:s inriktningsmål:

1. Ett Stockholm som håller samman

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.1 Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Andel enheter som genomför systematiskt barnsäkerhetsarbete	100 %	tas fram av nämnden	År
 Andel förskollärare av totalt antal anställda (Årsarbetare)	34 %	41 %	Tertial
 Andel förskollärare som genomgått kompetensutveckling inom genuspedagogik/normkritik	1 %	Öka	År
 Andel nöjda föräldrar	87 %	87 %	År
 Antal barn per grupp	17	16	Tertial
 Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	5,3	4,9	Tertial
 Kvalitetsindikatorn - Självvärdering utifrån läroplansuppdraget	3,8	3,8	År
 Svarsfrekvens på förskoleundersökningen	85 %	80 %	År

Nämndmål:

Alla barn utvecklar sina språkliga, kommunikativa, matematiska och naturvetenskapliga förmågor och kunskaper

Förväntat resultat

Varje barn utvecklar utifrån sina förutsättningar sin förståelse för språkliga, matematiska, naturvetenskapliga och tekniska begrepp. Den pedagogiska miljön stödjer och utmanar varje barns utveckling och lärande genom att inspirera till utforskande och lek.

Enhetsmål:

Barnen stimuleras och utmanas i sin matematiska utveckling

Förväntat resultat

Varje barn får genom utforskande och lek:

- upptäcka matematiken i vardagen
- utmanas i sitt matematiska tänkande
- möta en variation av material som lockar till matematiska aktiviteter

Enhetens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg, främst genom pedagogisk dokumentation och WKI*, ser kvalitativa förändringar i barnens matematiska handlingar och förståelse för matematiska begrepp

Arbetsätt

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, lärande och omsorg bildar en helhet. Undervisningen utgår från ett tematiskt och utforskande arbetsätt.

"Arbetet med matematik i förskolan syftar till att genom lust och glädje engagera barn i grundläggande aktiviteter med t.e.x. tal, geometri och mätning. Verksamheten ska bidra till att utveckla barns förmåga att undersöka problem och matematiska begrepp samt resonera och kommunicera idéer och tankegångar med olika uttrycksformer. Matematiken ska kopplas till förskolans arbete inom andra områden, som språk, naturvetenskap, estetisk verksamhet och teknik." (Förskola i utveckling s. 11)

Matematiken utvecklas utifrån barnens egna erfarenheter i socialt samspel. Pedagogerna känner igen och fångar upp barnens intresse för grundläggande matematik, sätter ord på deras upplevelser och utmanar deras tankar genom att:

- Räkna, utforska mängder av föremål
- Lokalisera, uppleva rummet inom- och utomhus
- Mäta, till exempel storlek, längd, bredd, höjd, vikt, volym, hållfasthet och balans.
- Jämföra, se likheter och skillnader
- Konstruera, att sortera med tanke på egenskaper som form och mönster. Konstruera med olika material.
- Leka, fantisera och engagera sig i lekar

- Förklara, resonera om orsak och verkan, ge förklaringar med till exempel teckningar, bilder och ord.

Resursanvändning

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens
Medarbetares kunskap och kompetens
Pedagogisk miljö och material inomhus och utomhus

Uppföljning

Pedagogisk dokumentation:

- Observation och dokumentation
- Samtal och reflektioner tillsammans med barn/pedagoger/föräldrar

Förskoleundersökningen

Indikatorn för självvärdering

Utveckling

Pedagogers kunskaper ökar genom interna nätverk och projektinriktat arbetssätt.

Enhetsmål:

Barnen stimuleras och utmanas i sin språk- och kommunikationsutveckling

Förväntat resultat

Varje barn får genom lek och utforskande:

- upptäcka och utveckla sina språk
- upptäcka och utveckla sin kommunikativa förmåga
- möta en variation av material i form av böcker, texter, bilder och symboler
- utveckla intresset för skriftspråket

Enhetens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg, framförallt pedagogisk dokumentation och WKI*, ser kvalitativa förändringar i barns språkliga handlingar och kommunikativa förmåga

Arbetssätt

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, lärande och omsorg bildar en helhet. Undervisningen utgår från ett tematiskt och utforskande arbetssätt.

"Språk och lärande hänger oupplösligt samman liksom språk och identitesutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen." (Lpfö 98/10, s.7)

Allt arbete i förskolan är språkutvecklande och språkets betydelse för barns välbefinnande, kreativitet, lek, sociala samspel och lärande lyfts fram. Lärandet sker i vardagliga, lekfulla, sociala och för barnet meningsfulla sammanhang där barnen får möjlighet att lyssna, uttrycka sina tankar och uppfattningar, berätta, ställa frågor och argumentera. Pedagogerna bidrar till kommunikation genom att i samtal använda en varierad vokabulär, knyta an till och går

bortom det redan kända, från här-och-nu till där-och-då, använda förklaringar, berättelser och humor. Projektarbete kring något som barnen visar intresse för ger möjlighet till fördjupning och möte med nya ord och begrepp samt det skrivna språket som även innefattar symboler.

Högläsning utgör en naturlig del i verksamheten i syfte att skapa ett tidigt intresse för böcker hos barnen.

Den kulturella identiteten hos barn med annat modersmål än svenska stöds genom att deras modersmål och ursprung uppmärksammas, synliggörs och inkluderas i olika delar av vår verksamhet.

Språk- och kommunikation innebär inte bara det talade språket. Vi använder oss även av gester, kroppsspråk och TAKK som komplement till den verbala kommunikationen. Utöver detta används en mängd andra kommunikationssätt, så som texter, bilder och symboler.

Resursanvändning

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens
Medarbetares kunskap och kompetens
Pedagogisk miljö och material inomhus och utomhus
Läsombuden
Språkkartläggningen

Uppföljning

Pedagogisk dokumentation:
- Observationer och dokumentationer
- Samtal och reflektioner tillsammans med barn/pedagoger/föräldrar
Förskoleundersökningen
WKI

Utveckling

Antalet medarbetare med kunskaper om TAKK ökar genom fortbildning och kollegialt utbyte. Barn och pedagoger skapar tillsammans egna berättelser med hjälp av olika/nya uttrycksätt

Enhetsmål:

Barnen stimuleras och utmanas i sitt intresse för naturvetenskap och teknik

Förväntat resultat

Varje barn får genom lek och experimenterande upptäcka och utforska:
- naturvetenskapliga fenomen
- djur och växter och samband i naturen
- vardagsteknik och tekniska lösningar
- digital teknik

Enhetens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg, framförallt pedagogisk

dokumentation, ser kvalitativa förändringar i barnens handlingar och intresse för naturvetenskap och teknik.

Arbetsätt

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, lärande och omsorg bildar en helhet. Undervisningen utgår från ett tematiskt och utforskande arbetsätt.

Naturvetenskap och teknik handlar om frågor som rör människan, djur, växter, klimat och miljö, informationsteknologi, konstruktioner, material och användningen av maskiner, redskap och verktyg. Ursprunget är människans nyfikenhet och behovet att veta mer om samband mellan sig själv och sin omvärld.

I förskolan handlar naturvetenskap och teknik om att barnens omgivning och vardagsfenomen undersöks.

Förskola i utveckling

Vi tar tillvara på barnens lust och nyfikenhet att utforska och undersöka sin omgivning och vardagsfenomen. De uppmuntras att undersöka genom att observera, sortera, formulera hypoteser, arrangera experiment och dra slutsatser, använda sig av redskap och konstruera.

Vi erbjuder barnen naturupplevelser och de får utforska djur- och växtlivet i närmiljön. Genom upptäckter i det lilla ökas förståelsen för det större perspektivet om samspelet mellan människa och natur. På så sätt bidrar vi till att grundlägga utbildningen om hållbar utveckling.

I bygg- och konstruktionslekar får barnen pröva och utforska olika material, tekniker, verktyg och redskap. Pedagoger vägleder och diskuterar tekniska lösningar med barnen.

Resursanvändning

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens

Pedagogernas kunskap och kompetens

Pedagogisk miljö och material inomhus och utomhus

Uppföljning

Pedagogisk dokumentation

- Observationer och dokumentationer

- Samtal och reflektioner tillsammans med barn/pedagoger

Förskoleundersökningen

WKI*

Utveckling

Pedagogernas ämneskunskaper ökar genom intern och extern utbildning.

Alla avdelningar har material som lockar till naturvetenskapligt och tekniskt utforskande.

Enhetsmål:

Barnens hälsa och välbefinnande främjas, vi grundlägger hälsofrämjande vanor

Förväntat resultat

Varje barn får:

- genom lek utveckla sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning
- näringsriktig kost
- möjlighet till balans mellan vila och aktivitet samt arbetsro

Enhetens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg ser kvalitativa förändringar i barnens handlingar och förståelse kring vikten av hälsa och välbefinnande.

Arbetssätt

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, lärande och omsorg bildar en helhet. Undervisningen utgår från ett tematiskt och utforskande arbetssätt.

"Det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa grundläggs i förskoleåldern och är positivt för lärandet. Genom lek, rörelse och utevistelse läggs en god grund för barns fysiska utveckling, hälsa och motionsvanor. Alla barn har rätt till god, varierad och näringsriktig mat av god kvalitet i förskolan. Måltiderna fyller också en viktig pedagogisk funktion."
(Förskoleprogram för Sthlm:s stad, 2013, s. 8)

Att främja god hälsa och välbefinnande handlar om att skapa förutsättningar för fysiskt och psykiskt välmående.

Vi skapar en väl avvägd dagsrytm där lek, lärande, omsorg, måltider, vila och rörelse vävs sammans på ett lustfyllt sätt. Barnen kan växla mellan olika aktiviteter under dagen och det finns utrymme för deras egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande. Vi lyfter också vikten av att skapa arbetsro i de aktiviteter och lekar som barnen vistas i.

Våra kockar samarbetar genom att ha regelbundna träffar för att dels få ett likvärdigt innehåll och även utveckla hela enhetens mat som är varierad och väl avvägd i färg, smak och näringsinnehåll. För de förskolor som inte har tillagningskök ser vi över huruvida vi ska kunna tillhandahålla likvärdig mat i hela enheten.

Barnen får grundläggande kunskaper om sambandet mellan kost, rörelse, hygien och hälsa.

Resursanvändning

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens
Personalens kunskap och kompetens
Pedagogisk miljö och material inomhus och utomhus
Enhetens/förskolans likabehandlingsplan

Uppföljning

Pedagogisk dokumentation:

- Observation och dokumentation

- Samtal och reflektioner tillsammans med barn/pedagoger/föräldrar
Förskoleundersökningen
WKI
Likabehandlingsplanen

Enhetsmål:

De pedagogiska miljöerna erbjuder barnen rika tillfällen till aktivt utforskande och skapande utifrån egna val, samspel och lek

Förväntat resultat

Varje barn får möta en miljö:

- som är genomtänkt, tillgänglig, varierad där det är tydligt vad som erbjuds
- som är föränderlig utifrån barnens behov, intressen och förutsättningar samt uppmuntrar till inflytande och delaktighet
- som erbjuder likvärdiga förutsättningar för undervisning, utveckling och lärande

Enhetsens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg, främst pedagogisk dokumentation och WKI, ser kvalitativa förändringar i barnens utveckling och lärande samt deras förmåga att göra egna val, samspela och leka.

Arbetsätt

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, omsorg och lärande bildar en helhet. Undervisningen utgår från ett tematiskt och utforskande arbetsätt.

"Miljön ska vara öppen, innehållsrik och inbjudande. Verksamheten ska främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet samt ta till vara och stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter.

Leken är viktig för barns utveckling och lärande. När barn leker prövar de sina tankar och hypoteser, tolkar sina upplevelser och ger dem innehåll. Leken ger kunskap och erfarenheter, skapar mening och sammanhang. (Lpfö 98/10 s.8)

Vi arbetar kontinuerligt för att förbättra och utveckla de pedagogiska miljöerna såväl inomhus som utomhus utifrån barngruppens behov och intressen. Barnen är delaktiga i utförandet av miljön och uppmuntras att ta ansvar för den. Miljöerna är därigenom en viktig del i vårt arbete med barns inflytande och delaktighet.

Vi strävar efter att skapa en miljö som är trygg och samtidigt rik på material och som stödjer ett utforskande arbetsätt där barnen kan undersöka och experimentera, leka, skapa och konstruera, och som inte begränsar deras aktiviteter på grund av kön. Med material som är synligt och tillgängligt och kan användas på många olika, kreativa sätt. I miljön finns det utrymme för såväl aktivitet som vila, arbete i grupper och enskilt.

Utformningen av inomhus- och utomhusmiljön, ger barnen möjlighet till egna val, inflytande över sin vardag och sitt eget lärande. Miljön stimulerar barnen att arbeta och leka tillsammans i såväl små som större grupper där de kan komma till tals, lyssna, argumentera och förhandla med varandra.

Till den pedagogiska miljön hör också pedagogernas förhållnings- och arbetssätt. Barnen får stimulans och vägledning av vuxna för att genom egen aktivitet öka sin kompetens och utveckla nya kunskaper och insikter. De vuxna skapar förutsättningar för en positiv självbild hos varje barn som tänkande, lärande och skapande människa. Barnen får hjälp att känna tilltro till sin egen förmåga att tänka själva, handla, röra sig, och lära sig.

Resursanvändning

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens
Medarbetarnas kunskaper och kompetens
Pedagogisk miljö och material inomhus och utomhus

Uppföljning

Pedagogisk dokumentation
- Observationer och dokumentationer
- Samtal och reflektion tillsammans med barn/pedagoger/föräldrar
Förskoleundersökningen
WKI

Utveckling

Vi uppmärksammar särskilt utomhusmiljöerna
Utvalda arbetslag ges stöttning kring utformningen av de pedagogiska miljöerna.
Inköp av möbler och material samordnas för att skapa likvärdighet mellan förskolorna.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Varje avdelning beskriver syftet med miljöns utformning i minst ett rum	2016-01-01	2017-02-28

Nämndmål:

Barn och unga på Östermalm har goda och jämlika uppväxtvillkor

Förväntat resultat

Andel barn som lever i familjer som uppbär ekonomiskt bistånd minskar. Den höga inskrivningsgraden i förskoleverksamheten bibehålls. Varje barn är inkluderat och erbjuds förutsättningar till att utveckla det framtida samhället. Former för pedagogisk samverkan mellan förskolan och skolan stärks.

Enhetsmål:

Alla barn inkluderas och deltar i verksamheten utifrån sina förutsättningar och behov

Förväntat resultat

Varje barn:

- gör framsteg och övervinner svårigheter
- deltar i olika former av samarbete och beslutsfattande
- erfar känslan av att vara betydelsefull, kompetent och omtyckt

Enhetens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra uppföljningsverktyg, främst pedagogisk dokumentation, kan se kvalitativa förändringar i barnens handlingar, utveckling och lärande.

Arbetsätt

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, lärande och omsorg bildar en helhet. Undervisningen utgår från ett tematiskt och utforskande arbetsätt.

Barnen i förskolan "ska möta vuxna som ser varje barns möjligheter och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen". (Lpfö 98/16, s.6).

Förskolornas rutiner och förhållningssätt bidrar till att skapa en likvärdig förskola för alla barn inom enheten.

Utgångspunkten i enhetens förhållningssätt är att det är pedagogernas ansvar att se hur verksamheten/arbetsätten kan utformas för att möta alla barn.

Barn har olika bakgrund/förutsättningar när det gäller sätt att vara tillsammans på, att samtala, att berätta, att läsa, dessa olikheter berikar förskolornas verksamhet, att ta till vara dessa olikheter är en del av vårt arbete (Interkulturellt förhållningssätt).

Förskolans arbetslag har i uppdrag att "samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande och särskilt uppmärksamma de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling" samt också "ge stimulans och särskilt stöd till de barn som befinner sig i svårigheter av olika slag". (Lpfö 98/16 s.11)

Enheten har tydliga rutiner för hur vi samarbetar för att stötta de barn som behöver extra stöd och stimulans. Dessa rutiner utgår ifrån Östermalms stadsdelsförvaltnings gemensamma plattform. Varje avdelning har en särskild pärm för detta arbete där rutiner och handlingsplaner samlas. Avdelningarnas pärminnehåll finns även i digital form. Där kan pedagoger hitta underlag för observationer, handlingsplaner och reflekterande samtal samt metoder, arbetsätt och material.

Enhetens specialpedagog stöttar personalen med handledning och reflekterande samtal kring de funderingar som uppkommer angående enskilda eller en grupp barn, med fokus på pedagogernas arbetsätt för att tillvarata och utgå från barnets/barnens styrkor, förutsättningar, intressen och behov. Vid behov görs en grundligare analys och kartläggning samt utvidgat samarbete med stadsdelens samordnare.

Resursanvändning

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens

Pedagogers kunskap och kompetens

Pedagogisk miljö och material inomhus och utomhus

Stadsdelens Specialpedagog/samordnare

Externa kontakter, såsom habilitering, autismcenter och föräldrar/vårdnadshavare

Stadsdelens gemensamma plattform för Barn i behov av särskilt stöd

Stadsdelens underlag för språkkartläggning

Enhetens specialpedagog

Likabehandlingsarbete

Uppföljning

Pedagogisk dokumentation:

- Observation och dokumentation
- Samtal och reflektion med barn/pedagoger/föräldrar

Förskoleundersökningen

WKI*

Samtal med externa kontakter, såsom habilitering, autismcenter och föräldrar

Samtal med specialpedagog/samordnare på stadsdelen

Handlingsplaner

Utveckling

Vi utvecklar och systematiserar tydliga rutiner för dokumentation i olika former. Exempelvis kontinuerlig uppföljning av handlingsplaner, dokumentation som går mellan förskola och hem, dokumentation som synliggör det egna lärandet för barn.

Nämndmål:

Föräldrar är trygga i sin föräldraroll

Förväntat resultat

Föräldrar får stöd i sitt föräldraskap i vardagen genom generella föräldrastödsprogram.

Enhetsmål:

Samverkan med föräldrar sker framförallt genom kontinuerlig dialog

Förväntat resultat

- Daglig dialog sker mellan föräldrar och pedagoger med fokus på barnets utveckling
- Vi informerar föräldrar om ABC-utbildningen
- 60% av förskolorna har deltagit i ABC-utbildning för personal

Arbetsätt

Kommunikation mellan pedagoger och föräldrar, muntligt samt skriftligt

Resursanvändning

Pedagogers kunskap och kompetens

Stadsdelens specialpedagoger samt övriga stödfunktioner

Uppföljning

Samtal i olika forum mellan ledning och personal

Förskoleundersökningen

Utveckling

Fortbildning utifrån aktuell forskning

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande

Nämndmål:

Tillgången till kulturaktiviteter är god.

Förväntat resultat

Invånarna har tillgång till ett rikt och varierat kulturutbud. Alla, oavsett ålder och förutsättningar, ska ges möjlighet att uppleva och själva utöva olika former av kultur.

Enhetsmål:

Varje barn erbjuds rika tillfällen till kulturella upplevelser och eget skapande-/kulturskapande

Förväntat resultat

Varje barn får:

- ta del av stadens professionella kulturutbud minst en gång/termin
- regelbundet delta i aktiviteter såsom spel och lekar tillsammans med vuxna på förskolan
- använda sin kreativa och skapande förmåga i många uttrycksformer

Enhetens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg, främst förskoleundersökningen och pedagogisk dokumentation, ser kvalitativa förändringar i barnens handlingar och förståelse för kulturella uttryck och eget skapande.

Arbetsätt

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, lärande och omsorg bildar en helhet. Undervisningen utgår från ett tematiskt och utforskande arbetsätt.

"Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälpa av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande. Detta inbegriper också att forma, konstruera och nyttja material och teknik. Multimedia och informationsteknik kan i förskolan användas såväl i skapande process som i tillämpning." (Lpfö 98/16, s. 7)

Vi erbjuder barnen upplevelser i form av konst, dans, musik, teater, film med mera samt själva staden med dess byggnader, parker, former, puls och människor. Upplevelserna följs av reflektion och bearbetning för att bli berikande för barnens språk, begreppsbildning och mångsidiga uttryck. På förskolorna finns pedagoger/kulturombud som samordnar barnens möjlighet att ta del av stadens kulturutbud. Förskolorna samarbetar även med varandra kring detta.

Arbetslagen planerar verksamheten så att barnen regelbundet får leka och spela tillsammans med vuxna.

Barnens eget skapande får stort utrymme. Genom tillgången på ett rikt och varierat material

får barnen möjlighet att använda olika uttrycks sätt. Förskolans pedagoger undervisar och utmanar i de estetiska läroprocesserna.

Kulturella variationer synliggörs med ett interkulturellt förhållningssätt, en process som innebär en levande dialog och reflektion om egna värderingar och föreställningar.

"Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenheten om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan ska bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet" (Lpfö 98/16 s. 5)

Resursanvändning

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens

Pedagogernas kunskap och kompetens

Pedagogisk miljö och material inomhus och utomhus

Stockholms stads strategiska plan för barn- och ungdomskultur - Kultur i ögonhöjd

Uppföljning

Pedagogisk dokumentation:

- Observationer och dokumentationer

- Samtal och reflektioner tillsammans med barn/pedagoger/föräldrar

Förskoleundersökningen

WKI

Utveckling

Fördjupande samtal kring begreppet estetiska läroprocesser

Barnen får möjlighet att använda sig av multimedia och IKT i skapande processer samt kommunicerar med andra barngrupper med eller utifrån digitala hjälpmedel.

KF:s inriktningsmål:

2. Ett klimatsmart Stockholm

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1 Energianvändningen är hållbar

Nämndmål:

Verksamheterna använder energi på ett hållbart sätt

Förväntat resultat

Minskad negativ miljöpåverkan och energiförbrukning. Nämnden bidrar till en hållbar energianvändning genom att anpassa arbetssätt, förändra beteenden och genomföra energibesparingsåtgärder i verksamheterna.

Enhetsmål:

Stadions förskolor använder energi på ett hållbart sätt

Förväntat resultat

Vi bidrar till en hållbar energianvändning genom att:

- anpassa arbetssätt
- förändra beteenden
- genomför energibesparande åtgärder

Arbetssätt

Vi:

- samordnar beställningar av varor och material för att minska antalet transporter
- planerar långsiktigt och hållbart vid nyinköp
- återbrukar möbler och material inom enheten
- är sparsamma med att använda engångsmaterial
- minskar elförbrukningen genom att släcka lampor, tvätta med fulla maskiner och vid byte av vitvaror välja energisnåla alternativ
- sorterar/återvinner förpackningar och papper, till vissa delar även plast och metall

Genom samtal och diskussioner kring hållbar utveckling bidrar vi till ökad kunskap och medvetenhet och därigenom, på sikt, förändrat beteende och arbetssätt.

Resursanvändning

Medarbetares kunskap och kompetens
E-handelssystemet

Uppföljning

Utvärderingar i arbetslagen
Rapporter från ekonomiavdelningen

Utveckling

Fördjupande samtal kring begreppet lärande för hållbar utveckling
Matavfall sorteras ut på fler förskolor

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade

Nämndmål:

Transporter inom nämndens verksamheter är miljömässigt hållbara

Förväntat resultat

Medarbetarna använder sig av kollektivtrafik, gång och cykel som transportmedel i tjänsten.
Verksamheterna använder i möjligaste mån miljömässigt hållbara färdmedel.

Enhetsmål:

Transporter inom enhetens verksamhet är miljömässigt hållbara

Förväntat resultat

Personal och barn promenerar eller åker kollektivt vid utflykter.
Antalet leveranser minskar.

Arbetsätt

Vid utflykter promenerar personal och barn eller åker kollektivt.
Enheten sambeställer vid inköp då det är möjligt

Resursanvändning

Kollektivtrafik
Cykla
Promenera

Uppföljning

Diskussioner med medarbetare, enskilt och i grupp

Utveckling

Antalet samordnade leveranser ökar ytterligare

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva

Nämndmål:

Nämnden minskar uppkomsten av avfall och ökar återvinningen

Förväntat resultat

Verksamheterna återbrukar och hushåller med material och arbetar för minskad uppkomst av avfall. Avfall återvinns i största möjliga utsträckning, och matsvinnet minskar

Enhetsmål:

Stadions förskolor arbetar för ett miljömedvetet förhållningssätt

Förväntat resultat

- Kockar och pedagoger samarbetar för att minska matsvinnet
- Samordning och långsiktighet vid inköp och återanvändning av material ökar

Enhetens mål är nått när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg ser att mängden matavfall minskar och mängden återvunnet material ökar.

Arbetssätt

När så är möjligt, utan betydande extra kostnader, återvinns avfall.

När så är möjligt repareras befintligt material istället för nyinköp

För att minska matsvinnet gör kockarna genomtänkta inköp och förvarar råvarorna på ett bra sätt. I samarbetet med pedagogerna lagar de lagom mängd mat utifrån antalet närvarande barn och kunskaper om hur mycket barnen äter av olika maträtter. De använder också eventuella rester i möjligaste mån.

Som underlag för analys väger kockarna andelen matrester som slängs under två perioder om året, i mars och oktober.

Genom att planera inköp, samordna och tänka långsiktigt minskar vi mängden avfall.

Resursanvändning

Enhetens samlade kunskap och kompetens

Kockarnas kunskaper om råvaruhantering

Samarbete/kommunikation mellan pedagoger och kockar

Kocknätverk i enheten och stadsdelen

APT

Utvärdering i arbetslagen

Livsmedelsverket skrift Bra måltider i förskolan

Uppföljning

APT

Kocknätverk i enheten och stadsdelen

Utvärderingar i arbetslagen

Utveckling

Matavfallsåtervinning ökar

Fördjupande samtal kring begreppet måltidspedagogik

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.5 Stockholms miljö är giffri

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 1 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola	100 %	95%	År
 Andel inköpta ekologiska livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	45 %	40%	År

Nämndmål:

Nämndens verksamheter är giffria

Förväntat resultat

Verksamheterna minskar användningen och exponeringen av skadliga kemikalier. Andelen ekologisk och vegetarisk mat i verksamheterna ökar.

Enhetsmål:

Stadens förskolor arbetar för hållbar utveckling

Förväntat resultat

- Vi säkerhetsställer att nivå 1 i Stockholms stads kemikalieplan, Kemikaliesmart förskola är uppfylld
- Andelen ekologisk och vegetarisk mat ökar (Nivå 2)
- Arbetslagen fångar upp barnens egna frågor och kreativa idéer och kopplar det till miljöfrågor och livsstil

Enhetens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg ser kvalitativa förändringar i barnens handlingar och förståelse för miljöfrågor.

Arbetsätt

Hållbar utveckling innebär en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. (Bruntlandkommissionen 1987)

Lärande för hållbar utveckling karakteriseras av demokratiska arbetsätt, kritiska förhållningssätt, ämnesövergripande samarbeten, mångfald av pedagogiska metoder samt delaktighet och inflytande för barnen.

Vi fördjupar vårt arbete kring åtgärderna på nivå 1 och implementeringen av nivå 2 påbörjas. Goda exempel på arbets-/förhållningssätt och bra material sprids på APT och planeringsdagar samt genom miljögruppens arbete.

Nya inköp görs utifrån ett kemikaliesmart perspektiv och med försiktighetsprincipen i fokus. Hänsyn tas även till pedagogiska överväganden.

All olämplig plast byts ut i köken och andelen ekologisk och vegetarisk mat ökar. Arbetet med att göra måltiden klimat- och kemikaliesmart fortsätter genom att kockarna får utbildning och ingår i nätverk på enhets- och stadsdelsnivå.

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, lärande och omsorg bildar en helhet. Undervisningen utgår från ett tematiskt och utforskande arbetssätt.

"Förskolan ska lägga stor vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor. Ett ekologiskt förhållningssätt och en positiv framtidstro ska prägla förskolans verksamhet. Förskolan ska medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till natur och miljö och förstår sin delaktighet i naturens kretslopp. Verksamheten ska hjälpa barnen att förstå hur vardagsliv och arbete kan utformas så att det bidrar till en bättre miljö både i nutid och i framtid."

Lpfö 98/16

För att grundlägga förståelsen för hållbar utveckling erbjuder vi barnen naturupplevelser och de får utforska djur, natur och växter i närmiljön. Genom upptäckter i det lilla ökar förståelsen för det större perspektivet om samspelet mellan människa och miljö. Arbetslagen arbetar också tillsammans med barnen kring materialvård och omsorg om den gemensamma miljön samt återvinning. Vi hämtar inspiration till vårt arbete från "Skola för hållbar utveckling".

Resursanvändning

Kockarnas kunskap och kompetens, kocknätverk
Miljöombud och miljögrupp i enheten och stadsdelen

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens
Pedagogisk dokumentation
Medarbetares kunskap och kompetens
Pedagogisk miljö och material inomhus och utomhus
Handlingsplan kemikaliesmart förskola 2017 Östermalms sdf
Vägledning för Kemikaliesmart förskola

Uppföljning

Analys av avdelningarnas arbete med Nivå 1 i Stockholms stads kemikalieplan i miljögruppen
Mätning av andelen inköpta ekologiska-/KRAV-märkta livsmedel

Pedagogisk dokumentation:

- Observation och dokumentation
- Samtal och reflektioner tillsammans med barn/pedagoger/föräldrar

Förskoleundersökningen

WKI

Handlingsplan kemikaliesmart förskola Östermalms sdf

Vägledning för Kemikaliesmart förskola

Mijlönätverk på enhets- och stadsdelsnivå

Utveckling

Fördjupande samtal kring begreppet lärande för hållbar utveckling

Samtliga av enhetens arbetslag arbetar med materialvård och källsortering tillsammans med barnen.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund

Nämndmål:

Nämnden påverkar utformning och material i verksamhetslokaler och i bostäder

Förväntat resultat

Nämndens lokaler uppfyller stadens krav på god inomhusmiljö. Planeringen av nya bostäder och vid förbättring av allmänna lokaler anpassas material och utformning så att hälsorelaterade risker minimeras. Luftkvaliteten inomhus förbättras och ljudnivån är god.

Enhetsmål:

Lokalernas utformning sker till stor del utifrån sundhetsperspektiv

Förväntat resultat

En god inomhusmiljö med avseende på:

- ljud
- luft
- ljus

Arbetssätt

- I samverkan med fackliga organisationer genomförs skyddsronder årligen.
- Enheten stödjer arbetssätt för att främja en god ljudmiljö genom att organisera arbetet med barn i mindre grupper.
- Vid nyinköp väljer vi ljuddämpande material
- Ventilationskontroller görs kontinuerligt
- Vi arbetar med att ljusmiljön ska vara tillräcklig och av god kvalitet, framförallt inomhus, då vi har lättare att påverka där.

Resursanvändning

Medarbetares kunskap och kompetens

Skyddsronder

Samverkan med de fackliga organisationerna

Inköp av ljuddämpande möbler och inredning
Inköp av effektiva ljuskällor

Uppföljning

APT
Utvärderingar i arbetslagen
Samtal med medarbetare enskilt och i grupp
Protokoll från skyddsronder och OVK

Utveckling

Vi tar till oss ny forskning och undersöker möjligheterna för tillämpning inom aktuellt verksamhetsområde.

KF:s inriktningsmål:

3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

Nämndmål:

Alla chefer och medarbetare tar ansvar och vidtar åtgärder för att ha budget i balans med fokus på effekter för invånarna.

Förväntat resultat

Budget i balans för enheterna, positivt resultat för nämnden och god effekt för stadsdelens invånare. Personal uppmuntras till att finna långsiktiga och kostnadseffektiva lösningar till nytta för invånare och brukare

Enhetsmål:

I Stadions förskoleenhet ska ett kostnadseffektivt budgetarbete bedrivas och vid befarat underskott ska åtgärder vidtas

Förväntat resultat

Budget i balans

Arbetssätt

Förskoleenheten gör en budgetprognos för hela året. Vi arbetar med att anpassa antal anställda och inköp utifrån enhetens budget.

Utifrån ekonomirapporter och personalrapporter följs ekonomin upp. Vid upptäckta avvikelser vidtas åtgärder.

Faktorer av ekonomisk betydelse går kontinuerligt igenom och följs upp i ledningsgruppen. Budgeten åskådliggörs för medarbetarna samt fortlöpande information ges. Delaktighet och förslag kring ekonomi och budget uppmuntras.

Budgetdiskussioner förs för att öka kostnadsmedvetenheten.
Dialog med ekonomiavdelningen.

Resursanvändning

Enhetens ledningsgrupp
Anordnarwebben
Dialog med köansvarig inom stadsdelen
Ekonomiavdelningens kunskaper
Medarbetarnas kompetens och delaktighet
Samarbete med övriga förskolechefer

Uppföljning

Ekonomirapporter följs upp varje månad och en prognos görs över budgetläget.
Jämföra kostnader och avvikelser mellan förskolorna - egenkontroll.
Rapporter skickas in till ekonomiavdelningen.

Utveckling

Medarbetarnas kunskap och delaktighet i budgetarbetet ska öka.

KF:s inriktningsmål:

4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

Nämndmål:

Nämndens verksamheter är jämställda och resurserna fördelas lika efter behov.

Förväntat resultat

Ett genus- och antirasistiskt perspektiv är integrerat i verksamheterna. Arbete med jämställdhetsanalys vidareutvecklas.

Enhetsmål:

Antirasistiskt, jämställt och genusmedvetet perspektiv genomsyrar verksamheten och rekryteringen är demokratiskt grundad

Förväntat resultat

- Respekt, jämställdhet och mångfald är en naturlig del i verksamheten
- Rekrytering är baserad på kompetens och inriktad på jämställdhet
- Resultat på Förskoleundersökningens fråga, Jag upplever att barnen på förskolan ges lika möjligheter att utvecklas oberoende av kön, etnisk tillhörighet, religion eller funktionsnedsättning uppgår till minst 88%

Arbetsätt

Ett genus- och antirasistiskt perspektiv genomsyrar verksamheten och vårt likabehandlingsarbete.

Rekryteringsarbetet är baserat på kompetens och inriktat på jämställdhet enligt stadens modell för kompetensbaserad rekrytering.

Resursanvändning

Enhetens ledningsgrupp

Medarbetarnas kompetens och delaktighet

Samarbete med övriga förskolechefer och deras ledningsgrupper inom SDF

Likabehandlingsplanen

Uppföljning

Forum för samtal och möten, t ex APT

Utvecklings/medarbetarsamtal samt enskilda samtal.

Utvärderingar i arbetslagen

Uppföljning av dokumentation, observationer, kartläggningar och diskussioner

Likabehandlingsplanen

Förskoleundersökningen

Utveckling

Vi tar del av forskning och ändringar i aktuell lagstiftning.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Index Psykosocial arbetsmiljö	77	fastställs 2017	År
 Sjukfrånvaro	7 %	tas fram av nämnden	Tertial
 Sjukfrånvaro dag 1-14	2,4 %	tas fram av nämnden	Tertial

Nämndmål:

Nämnden är en bra arbetsgivare

Förväntat resultat

Medarbetarenkäten visar att personalen är motiverad och delaktig. Förvaltningens chefer utbildas i kompetensbaserad rekrytering och förvaltningen rekryterar och upprätthåller adekvat kompetens. Heltidsanställningar är norm och sjukfrånvaron fortsätter att minska.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Enheterna ska gå igenom och diskutera resultatet av medarbetarenkäten samt ta fram handlingsplaner för identifierade förbättringsområden.	2017-01-01	2017-12-31

Enhetsmål:

Stadions förskolor är en attraktiv arbetsplats med goda förutsättningar för kompetensutveckling

Förväntat resultat

- Organisation, uppdrag och mål för verksamheten är tydliga
- Krav och förväntningar på personalen är tydliga
- Personalen får kontinuerligt den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter
- Resultaten följs upp och återkopplas för ökad delaktighet och dialog

Arbetsätt

Vid medarbetarsamtalen diskuterar vi organisationsutveckling samt kartlägger vilket behov av kompetensutveckling som enskilda medarbetare har.

Vi uppmuntrar medarbetare att söka till vidareutbildningar.

Vi har gemensamma föreläsningar inom specifika områden.

Vi har olika forum där vi skapar motivation genom kollegialt lärande

Vi stärker förskollärares yrkesroll genom arbetslagsledarutbildning

Resursanvändning

Medarbetarnas och ledningens kunskap och kompetens samt aktivt arbete med grupprocesser
Enhetens mötesforum

Intern och extern kompetensutveckling

Stockholms Stads personalpolicy

Uppföljning

På Apt samt i andra forum följer vi upp kurser/ utbildningar som medarbetare har varit på.

Utvecklings/medarbetarsamtal samt enskilda samtal.

Utvärderingar i arbetslagen

Medarbetarenkäten

Uppföljning av dokumentation, observationer, kartläggningar och diskussioner

Likabehandlingsplanen

Utveckling

Former för introduktion av nyanställda

Andelen VFU-handledare ökar

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Andel brukare som inte upplever diskriminering inom förskolan och familjedaghem	100 %	Öka	År

Nämndmål:

Verksamheterna är fria från diskriminering.

Förväntat resultat

Verksamheterna utvecklar ett jämställt, normkritiskt och antirasistiskt arbetssätt. Inga klagomål och synpunkter gällande diskriminering.

Enhetsmål:

Ett aktivt jämställdhets- och likabehandlingsarbete pågår

Förväntat resultat

- Pojkar och flickor ges samma möjligheter att lära och utvecklas
- Barnen utvecklar förmåga att leva sig in andra människors situation och vilja att hjälpa varandra
- Barnen utvecklar förståelse för att alla människor har lika värde
- Alla som arbetar i förskolan är förtrodda med förskolans demokratiska uppdrag

Enhetens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg ser kvalitativa förändringar i barnens val och samspel samt pedagogernas kunskaper om det demokratiska uppdraget.

Arbetssätt

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, lärande och omsorg bildar en helhet.

"Förskolan ska motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller."

Lpfö 98/16 s. 5

Arbetslagen arbetar aktivt för att ge alla barn tillgång till alla de möjligheter och utmaningar som förskolan erbjuder så att de får bredda sina lekmönster och intressen, utvecklas och lära på alla områden oavsett könsuttryck. Det innebär att den pedagogiska miljön, förhållningssätt, arbetssätt och gruppindelning ses över ur ett normkritisk- och genusperspektiv. Genom observationer och pedagogisk dokumentation säkerställer pedagogerna att flickor och pojkar får lika stort inflytande över och utrymme i verksamheten.

Omsorg om och hänsyn till andra människor, liksom rättvisa och jämställdhet samt egna och andras rättigheter ska lyftas fram och synliggöras i verksamheten. Barn tillägnar sig etiska värden och normer främst genom konkreta upplevelser. Vuxnas förhållningssätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle och därför är vuxna viktiga som förebilder.

Lpfö 98/16 s. 4

Pedagogerna använder vardagliga händelser för att skapa förståelse för olika perspektiv. De

vägleder barnen genom samtal och reflektion att bearbeta konflikter och reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra. Genom leken får barnen möjlighet att utveckla sin sociala förmåga, inlevelse, förmåga att samarbeta och lösa problem. Samarbeta i gemensamma projekt skapar delaktighet och tillhörighet genom att alla bidrar och är viktiga för gruppen.

En del i likabehandlingsarbetet är upprättandet av likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling som görs enhets- och förskolevis varje år. Planen fungerar som ett stöd för pedagogerna och skapar medvetenhet om diskrimineringsgrunderna; kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion/trosuppfattning, sexuell läggning, funktionshinder och ålder. Arbetet med planen bidrar också till ett normkritiskt förhållningssätt, vilket innebär undersökande av hur normer kommer till uttryck i vardagen, i mötet med barnen, i valet av material, valet av aktiviteter, gruppindelning mm. Antirasistiskt förhållningssätt innebär att vi inte lägger några värderingar utifrån människors etniska, rasliga eller kulturella tillhörighet utan att vi värdesätter våra olikheter i verksamheten, barns och vuxnas.

Förskolornas fokus ligger på det främjande arbetet som är en naturlig del i vardagen. Det bidrar till att förstärka respekten för allas lika värde, omfattar alla diskrimineringsgrunderna, riktas mot alla och bedrivs utan förekommen anledning.

Det förebyggande arbetet omfattar de områden som i kartläggning av verksamheten identifierats som riskfaktorer och syftar till att avvärja risker för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling. Kartläggningen innefattar framförallt platser och lokaler (miljöer) samt rutiner och regler.

Resursanvändning

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens
Pedagogernas kunskap och kompetens
Enhetens och förskolornas likabehandlingsplaner
Litteratur och pedagogiskt material, exempelvis Barnkonventionen

Uppföljning

Pedagogisk dokumentation:
- Observationer och dokumentationer
- Samtal och reflektioner tillsammans med barn/pedagoger/föräldrar
APT och andra mötesforum
Förskoleundersökningen
WKI*

Utveckling

Kompetensutveckling inom nämnda område för medarbetarna

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

Nämndmål:

Barnperspektivet uppmärksammas och barnets rättigheter respekteras

Förväntat resultat

Barn och ungas intressen och behov tas till vara och deras inflytande stärks. Ökad samverkan mellan förskola, skola och socialtjänst bidrar till att barn och unga får sina behov tillgodosedda

Enhetsmål:

Barnperspektivet uppmärksammas och är en viktig del i enhetens styrning

Förväntat resultat

- Barnen utvecklar förmågan att ta ansvar och ges möjlighet till inflytande i vardagen
- Barnens åsikter och uppfattningar respekteras och värdesätts

Arbetsätt

Leken är förskolans främsta verktyg och skapar lust och glädje hos barnen, lärande och omsorg bildar en helhet.

"I förskolan läggs grunden för barnen att barnen ska förstå vad demokrati är. Barnens sociala utveckling förutsätter att de alltefter förmåga få ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön på förskolan. De behov och intressen som barnen på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av verksamheten."

Lpfö 98/16 s.12

Barnen får delta i olika former av samarbete och beslutsfattande och får därigenom möjlighet att förstå och handla efter demokratiska principer. Till exempel möten/samlingar där frågor om förskolans vardag, miljö, material och aktiviteter ingår och där varje barn får möjlighet att uttrycka sin mening, lyssna, förhandla och komma överens. Barnens förslag och önskemål kommer även fram genom observationer, aktivt lyssnande, samtal och pedagogisk dokumentation.

Den pedagogiska miljön är utformad så att den stimulerar barnen att leka tillsammans i olika grupper där de kan komma till tals, lyssna, argumentera och förhandla med varandra. I lek, projekt och vardagliga rutiner stimuleras barnen att samspela och hjälpa varandra.

Barnens intressen och idéer ligger till grund för projektarbeten, både enskilt och i grupp. De är också delaktiga i dokumentationsarbete och reflektion kring projekt. Genom pedagogisk dokumentation synliggörs barnens delaktighet och inflytande för dem själva och föräldrarna.

Genom återkoppling blir barnen medvetna om hur deras åsikter tas till vara.

Resursanvändning

Barnens erfarenheter, nyfikenhet, tankar och kompetens
Observation, dokumentation och pedagogisk dokumentation
Pedagogernas kunskap och kompetens inom området, exempelvis Barnkonventionen
Pedagogisk miljö och material inomhus och utomhus
Enhetens/förskolans likabehandlingsplan

Uppföljning

Pedagogisk dokumentation:
- Observationer och dokumentationer
- Samtal och reflektioner tillsammans med barn/pedagoger/föräldrar
Förskoleundersökningen
WKI*

Utveckling

Forskning och ny vetenskap inkluderas i verksamheten.

Enhetsmål:

Stadens förskolor samverkar med skola och socialtjänst

Förväntat resultat

Övergång till skola fungerar väl för alla barn
Vi samverkar med socialtjänsten

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld

Nämndmål:

Ingen ska vara rädd för att utsättas för våld eller hot om våld i nära relationer

Förväntat resultat

Personer som utsätts för våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck har erbjudits stöd och vid behov skyddat boende. Medarbetare har tillräcklig kunskap för att upptäcka om någon är utsatt och vet vilket stöd som kan erbjudas.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kompetenssatsning för förskolornas och parklekarnas ledning och personal kring våld i nära relationer.	2017-01-01	2017-12-31

Enhetsmål:

Vi arbetar för att förskoleenheten ska vara en trygg plats för de som kommer i kontakt med verksamheten

Förväntat resultat

- En förtroendefull relation och kontakt mellan barn och pedagoger byggs upp

Arbetsätt

Tydliga rutiner samt dokument som vägledning i allt från det dagliga arbetet till de fall då oro kring barn uppstår

Resursanvändning

Enhetens krispärm

Likabehandlingsplan

Den samlade kunskapen och kompetensen hos personalen inom enheten

Uppföljning

Skyddsronder

Utvärderingar som berör aktuellt område t ex medarbetarenkäten och förskoleundersökningen

De eventuella anmälningar som gjorts

Utveckling

Fortbildning utifrån aktuell forskning inom exempelvis barns trygghet och våld i nära relationer

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla

Nämndmål:

Verksamheterna präglas av öppenhet, delaktighet och ett gott bemötande

Förväntat resultat

Öppenhet, tillgänglighet och ett gott bemötande präglar verksamheten. Brukare upplever att de är delaktiga i insatsens utformning och utförande. Rätten till självbestämmande är grundläggande. Insatser utformas med respekt för den enskildes önskemål och val. Synpunkter och klagomål återkopplas, analyseras och åtgärdas vid behov.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kompetensutveckling i bemötande gällande personer med funktionsnedsättning ska genomföras	2017-01-01	2017-12-31

Enhetsmål:

Verksamheten kännetecknas av tillgänglighet och ett gott bemötande

Förväntat resultat

- Brukare och besökare har möjlighet att vistas i våra lokaler och på våra gårdar
- Föräldrarna känner sig välkomna att ställa frågor, framföra synpunkter och klagomål på verksamheten
- Alla som kommer i kontakt med vår verksamhet upplever att de får ett bra bemötande
- 86% av föräldrarna svarar - Jag känner mig välkommen att ställa frågor och framföra synpunkter på verksamheten (Förskoleundersökningen)
- 91% av föräldrarna svarar - Jag upplever att personalen på förskolan bemöter mig på ett respektfullt sätt (Förskoleundersökningen)

Enhetens mål är uppfyllt när vi med hjälp av våra utvärderingsverktyg, ser kvalitativa förändringar i verksamheten. Vi gör en samlad bedömning utifrån antal och innehåll på de frågor och synpunkter som framförts i våra olika forum för kontakt med brukare.

Arbetsätt

Vi anpassar kontinuerligt våra lokaler och gårdar utifrån verksamhetens, brukarnas och besökares behov med fokus på barnens säkerhet. Till exempel genom att öka tillgängligheten för leverantörer.

Förskolorna är tillgängliga för nya vårdnadshavare genom information på Jämför service, varje förskolas kontaktperson och regelbundna visningar, ca 1 gång/månad. När en familj fått erbjudande om plats ordnar vi, om så önskas, en visning så snart som möjligt på den förskola som erbjudits för att föräldrarna ska kunna ta ställning innan de svarar.

Vi uppmanar föräldrar att framföra synpunkter, i första hand till pedagogerna, och inkomna synpunkter lyfts regelbundet med ledningen på veckomöten. Föräldrar kan också framföra synpunkter via mail, på utvecklingssamtal, föräldramöten och föräldrasamråd. Dessa tas omhand kontinuerligt.

Förhållningssätt och professionellt bemötande är ständigt aktuella frågor som vi arbetar med i vardagen och i våra mötesforum

I vårt likabehandlingsarbete är dialog kring värdegrunds- och bemötandefrågor en central del, där vi också lyfter att pedagogerna är viktiga förebilder för barnen. Även i arbetet med enhetens signum; värme, professionalitet och framtidstro, ingår dessa frågor.

Resursanvändning

Pedagogernas kunskap och kompetens

Observation och dokumentation

Likabehandlingsplan (FN:s Barnkonvention, Skollag, Lpfö)

Litteratur

Utvecklingssamtal, föräldramöten och förskoleundersökningen

Förskolesamrådsmöten
Jämför Service

Uppföljning

Incidentrapportering i IA
Samtal och reflektioner tillsammans med pedagoger, exempelvis veckomöten på varje adress
Dialoger genom e-post och telefon med föräldrar
Pedagogernas observationer och dokumentationer
Förskoleundersökningen
Föräldrasamråd
Utvecklingssamtal
Föräldramöten/Föräldraforum

Utveckling

Vi utvecklar, förtydligar samt profilerar informationen på Jämför Service utifrån enheten som helhet. Förskolespecifika faktorer lyfts fram ytterligare.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande

Nämndmål:

Invånarna är delaktiga och har inflytande

Förväntat resultat

Invånarna känner sig delaktiga och har möjlighet att påverka.

Enhetsmål:

Enheten har goda former för samverkan med föräldrar/vårdnadshavare

Förväntat resultat

Föräldrarna får den information de behöver för att skapa sig en tydlig bild av verksamheten

Föräldrar/vårdnadshavare:

- får möjlighet till delaktighet och inflytande i verksamheten
- får veta vad förskolan gör för att stödja barnets utveckling
- får ta del av sitt barns utveckling och lärande genom uppföljning och dokumentation

Enhetsmålet nås när vi genom våra utvärderingsverktyg ser kvalitativa förändringar i samverkan mellan förskola och hem.

Arbetsätt

Arbetslagens planering, diskussioner och reflektioner utgår från läroplanens mål och intentioner.

"Förskolans arbete ska (...) ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen. Föräldrar ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Att förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll är en förutsättning för föräldrarnas möjligheter till inflytande.
Lpfö 98/10 s.13

Vi har regelbundna visningar av våra förskolor där det ges tydlig information om att vi är kommunala förskolor. Vi lägger stor vikt vid att ge varje barn och förälder en personlig och tydlig introduktion i förskolan. Genom föräldraaktiv inskolning får föräldrarna insyn i och kunskap om verksamheten samt lär känna barn, pedagoger och andra föräldrar. Inskolningen följs upp i ett kortare samtal mellan pedagoger och föräldrar. På så sätt tas föräldrarnas upplevelser/erfarenheter till vara.

Föräldrar får möjlighet till delaktighet och inflytande genom samtal, möten och olika forum. Basen i föräldrasamarbetet är den dagliga kontakten vid lämning och hämtning. Med hjälp av ett professionellt bemötande skapar vi goda relationer och delger föräldrar/vårdnadshavare kontinuerligt vad förskolan gör för att stödja barnet. Som komplement till de dagliga mötena använder vi oss av kontakt via telefon och mail. Alla föräldrar erbjuds ett utvecklingssamtal/år i november/december. Samtalen baseras på den dokumentation och uppföljning av barnets utveckling och lärande i verksamheten som förskolan gör, och på förälders/föräldrars berättelser om barnet utanför förskolan. Alla föräldrar bjuds in till minst ett föräldramöte/år då vi presenterar verksamheten och bjuder in föräldrarna till samtal.

Genom avdelningarnas informationsbrev, som skrivs minst två gånger/månad, kan föräldrar ta del av vad barnen får vara med om. Informationsbreven visar kopplingen mellan förskolans arbetssätt och dess styrdokument. Föräldrar välkomnas att delta i barnets verksamhet på förskolan, t ex en dag eller en halvdag utifrån verksamhetens utformning och föräldrarnas önskemål. Inom enheten finns föräldrasamråd.

Vi synliggör arbetet och lärandet i förskolan genom olika former av dokumentation. Genom dokumentationerna kan föräldrarna följa verksamheten – vad vi gör, varför och på vilket sätt det utvecklar barnet/barnen samt barnets och gruppens lärprocesser.

Resursanvändning

Medarbetarnas kunskap och kompetens
Webben, Jämförsservice samt informationsbrev
Föräldrasamråd
Föräldramöten och övriga sammankomster mellan förskola-hem
Vardagliga samtal och utvecklingssamtal
Dokumentation

Uppföljning

Samtal och reflektioner tillsammans med pedagoger/föräldrar/vårdnadshavare
Observation och dokumentation
Förskoleundersökningen

Utveckling

Föräldrasamråd utifrån enhetens APT grupper

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Vi förstärker och förtydligar implementeringsarbetet med enhetens Introduktionsmaterial kring inskolningsprocessen	2017-01-01	2017-02-28

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Andel elektroniska inköp		Tas fram av nämnden	Tertial

Nämndmål:

Nämndens upphandlingar och inköp utvecklar staden i hållbar riktning

Förväntat resultat

Ingångna avtal innehåller krav på hållbar utveckling. Inköp i verksamheterna sker inom ramavtal och E-handel tillämpas där så har avtalats med leverantör.

Enhetsmål:

Effektiva inköp är vägledande inom organisationen

Förväntat resultat

- Andelen inköp via E-handel ökar
- Samordning av inköp ökar
- Andelen inköp som är långsiktiga och klimatsmarta ökar

Arbetsätt

Vi fortsätter att bygga vår organisation för effektiva inköp där förskolorna samarbetar två och två kring inköp av förbrukningsmaterial.

Rapporter skickas in till ekonomiavdelningen.

Vi samordnar inköp av möbler och annan utrustning för en hållbar och likvärdig miljö på alla förskolor.

Resursanvändning

Enhetens ledningsgrupp

Ekonomiavdelningens kunskaper

Medarbetarnas kompetens och delaktighet
Samarbete med övriga förskolechefer och deras ledningsgrupper inom SDF

Uppföljning

Ekonomiavdelningen
Dokumentation av samordnat inköp

Jämföra kostnader och avvikelser mellan förskolorna - egenkontroll.

Utveckling

Även andelen klimatsmarta sällanköpstjänster ökar.

Uppföljning av ekonomi

Resursanvändning

Budget 2017

Uppföljning av ekonomi

Resursanvändning

Uppföljning sker kontinuerligt inom enheten. Varje månad sker budgetuppföljning med ekonomiavdelningen.

Budget 2017

	A	B
1	Kr	Förskolepeng
2	1-3 år	119657
3	4-5 år	100448
4	Allmän förskola	47741
5	Kulturpeng	500
6	Barnomsorgsgaranti	1000
7	Beräknat barnantal 1-3 år	165
8	Beräknat barnantal 4-5 år	155
9	Beräknat budget för året, tkr	34 359
0		

Ersättningar

Förskoleenheterna får peng utifrån inskrivningen varje månad. Förskolepengen är den av Kommunfullmäktige beslutade peng och ska täcka kostnader för förskolornas hela verksamhet med undantag för hyreskostnader, viss lokalupprustning och vissa programövergripande kostnader. Utöver förskolepeng får förskolorna medel för att genomföra två kulturaktiviteter. Dessutom får enheterna medel för stödinsatser för barn med särskilda

behov. För barnomsorg på obekvämt arbetstid kommer enheterna att få ersättning från Utbildningsförvaltning efter ansökan enligt det nya ersättningsystemet. Därutöver kan enheter tilldelas medel, efter beslut av avdelningschef för förskola och parklek, för merkostnader vid avveckling eller uppstart av förskolor.

Vi strävar efter att ha en budget i balans.

Till följd av att tilldelningen av ekonomiska medel ej till fullo har kompenserat för t ex löneökningar samt andra kostnadsökningar i takt med inflationen samt de ökade lönekostnaderna för såväl förskollärare samt barnskötare, vilka är betydligt högre jämfört med föregående år. Kan vi redan se att vi under 2017 behöver utöka antal barn inom enheten som helhet. Vi kommer att börja med 2 barn per förskola.

Övriga frågor

Synpunkter och klagomål

Synpunkter och klagomål tas om hand inom ramarna för verksamheten. De som medarbetarna själva ansvarar för tas om hand av dem, vid behov med stöd från ledningen. De som är av övergripande karaktär tas om hand av ledningen eller vidarebefodras till rätt instans.